

П. И. Чајковски

опера у 3 чина

ЕВГЕНИЈЕ ОЊЕГИН

Татјана:
Ко си ти – анђео мој заштитник
или кобни искушаатељ?
Моје сумње разијај сада!
Може бити да све је залуд,
и тек заблуда неискусне душе,
и друго нешто суђено је мени?

Данијела Јовановић (Татјана)

Петар Иљич Чајковски

ЕВГЕНИЈЕ ОЊЕГИН

лирска опера у три чина

Либрето: Петар И. Чајковски и Константин Шиловски,
према истоименом роману у стиховима Александра С. Пушкина

Диригент: Валтер АТАНАЗИ (Walter Attanasi, к.г. Италија / Чешка) /
Александар КОЈИЋ (к.г. НП Београд) / Микица ЈЕВТИЋ

Редитељ и кореограф: Лино ПРИВИТЕРА (Lino Privitera, к.г. Италија)

Асистент редитеља и кореографа: Хакик ЏАНИ (Hakik Xhani, к.г. Албанија / Италија)

Сценографиња: Кристина РУСО (Cristina Russo, к.г. Италија)

Хор припремиле: Весна КЕСИЋ КРСМАНОВИЋ / Дијана ЈОЦИЋ

Аутор видео-пројекција: Флоријан ЧАНГА (Florian Çanga, к.г. Албанија)

Редитељ обнове: Александар НИКОЛИЋ

Улоге:

Ларина, удовица бријадира и

велејоседника Дмијрија Ларина Виолета СРЕЋКОВИЋ / Валентина МИЛЕНКОВИЋ /
Јелена СТАНКОВ

Таијана, кћер Ларине Данијела ЈОВАНОВИЋ /
Маја АНДРИЋ / Свитлана ДЕКАР / Наташа ЈОВОВИЋ, к.г. / Верица ПЕЈИЋ

Олија, кћер Ларине Вишња РАДОСАВ / Мартина КОЉЕНШИЋ, к.г.

Филијијевна, дадиља Марина ПАВЛОВИЋ БАРАЋ / Валентина МИЛЕНКОВИЋ /
Ванда МАРИЈАНСКИ, к.г.

Евјеније Оњејин Васа СТАЈКИЋ / Марко КАЛАЈАНОВИЋ, к.г. /
Милан ОБРАДОВИЋ, к.г. / Жељко Р. АНДРИЋ

Владимир Ленски, ђесник Стеван КАРАНАЦ / Бранислав ЦВИЈИЋ /
Саша ШТУЛИЋ / Ермин АШЋЕРИЋ, к.г.

Кнез Гремин Горан КРНЕТА / Страхиња ЋОКИЋ, к.г.

Кајеџан Бранислав СТАНКОВ / Дарко ПЕРИЋ, к.г.

Зарјецки, ђријаишељ Ленској Никола БАСТА, к.г. / Лука ЈОЗИЋ, к.г. / Владимир ЗОРЈАН

Трике, Француз Игор КСИОНЖИК / Михаило СЛАВНИЋ, к.г. /
Никола СТАМЕНКОВИЋ* / Ермин АШЋЕРИЋ, к.г.

Соло џенор Александар ТОЛИМИР / Бојан ЗДРАВИЋ

Сељаци, сељанке, јосији на балу, велејоседници и њихове сујрује, официри; Пејтербури и околина, 1820.

Учествују Хор, Балет и Оркестар СНП-а

Балет: Весна Бишоп, Мелиса Брођин, Миленица Јовић, Верица Козарев Кларић, Јелена Марковић, Бојана Матић, Ирена Месарош, Бојана Митић, Христина Станковић, Марија Трифуновић, Ивана Трпчевић, Лаура Шпиндел, Теодора Шпер, Јана Черепанова
Лука Делер, Александар Ђурђевић, Марко Иван, Ђулио Милите, Михаил Сергејев, Василиј Собољев, Никола Стаменовић, Зоран Трифуновић / Олга Врбашки, Јелена Милошев, Станислава Николић, Дмитриј Арбузов.

Статисти: Владислав Шегуљев, Стефан Микан, Мирослав Стојиљковић, Марко Несторовић

* полазници Оперског студија „Војислав Солдатовић“, руководица: Виолета Срећковић, првакиња Опере

Вокална педагогиња: Олга Фатејева (к.г. Италија)

Концертмајстори: Владимир Ђуковић, Сергеј Шаповалов

Асистенткиња редитеља: Катарина Матеовић Тасић

Корепетитори: Данијела Ходоба Леш, Невена Живковић, Страхиња Ђокић

Допунски хор припремио: Јован Пејић

Корепетитор хора: Немања Штеванов

Инспицијенткиње: Тања Цвијић, Сања Миланов

Суфлерке: Санела Митровић, Александра Мајтан

Дисплеј и адаптација превода за титл: Иван Свирчевић

Лектор-сарадник: Зоран Маровић

Репетиторка Балета: Весна Бркић

Корепетитори Балета: Давид Богдановић, Михајло Милетић

Тонски сарадник Балета: Предраг Петрушевски

Мајстор светла: Ђорђе Бедов

Видео-бим: Бошко Рауш, Димитрије Мрђанов, Радивој Дожић

Специјални ефекти: Давид Кузмановић (Magiceffects)

Декор: „La Bottega Fantastica & Co“, позоришна кинематографска сценографска опрема, Катанија (Италија)

Коришћени су костими из фонду Српског народног позоришта.

Опера се пева на руском језику. Траје око три сата и има две паузе (после I и II чина)

Праизведба: 29. марта 1879, Мало позориште, Москва

Прво извођење у СНП-у: 8. октобра 1924.

Премијера: 28. марта 2023, сцена „Јован Ђорђевић“, 19.00, за Дан СНП-а

Рајске ноте за Пушкиновог *Евѐнија Оњѐина*

Петар Иљич Чајковски (Пётр Ильич Чайковский, Камаско-Воткинск, Урал, 1840 – Петроград, 1893) – опус овог руског композитора је обиман и веома разноврстан. Компонувао је десет опера, међу којима су ***Евѐније Оњѐин*** и *Пикова дама*, ремек-дела која се и данас изводе на светским оперским сценама, три балета (*Лабудово језеро*, *Усљавана лејошница*, *Крцко Орашчић*), шест симфонија (Четврта, Пета и Шеста не силазе с репертоара симфонијских оркестара широм света) и велики низ симфонијских радова програмског карактера, концерата, свита, клавирских и камерних дела и песама. Дела му се одликују мајсторством форме, богатством хармоније, распеваношћу мелодијских линија и непосредношћу музичког говора, којима је изразио и дочарао различита људска осећања и расположења, од најнежније лирике до снажне драматике. Припада највећим руским и светским композиторима друге половине XIX века.

Сасвим дискретно, а такав је био и њен стваралац, опера ***Евѐније Оњѐин*** (*Евѐний Онеѐин*), далеко од императорских сцена, доживљава јединствену премијеру у историји опере – изводи се у оквиру конзерваторијума и то не с великим певачким звездама, него с ученицима и студентима. Чајковски је писао о томе: „За Оњѐина су потребни певачи који ће добро, а то значи једноставно, донети ролу, скромна а не раскошна поставка која ће бити у току са захтевима времена у коме се радња опере дешава.“. У писмима Чајковског читамо како му је за ново дело био потребан свет у којем преовладава драматични мотив, као на пример љубав, честољубље, љубомора. Разговарао је о томе с пријатељима, московским уметницима, међу којима је била и позната певачица Лизавета Лавровска која му је скренула пажњу на Пушкиновог *Евѐнија Оњѐина* (чак је Лавровска, једанаест дана пре премијере *Оњѐина* у Малом театру, на једној приватној забави отпевала улогу Олге уз клавирску пратњу великог кнеза Константина Константиновича Романова).

Премда се Чајковском у почетку чинило да ту нема довољно радње нити сценских ефеката, Пушкинов књижевни предлогак постепено га је освајао... Потпуно очаран, композитор је своје дело музички обликовао 1790. на готово идеалан начин, удахнувши му неке посве специфичне компоненте, које ову, према многима, најлепшу словенску оперу чине врло захтевном за извођење. У писању либрета помогао му је његов пријатељ Константин Шиловски, глумац Малог театра. „Дубоке националне црте Пушкиновог романа, дивни оперски ликови Татјане и Дадиље, спахијско-сељачки живот, слике руске природе, све то је привлачило композитора и давало му бо-

А. С. Пушкин

К. Шиловски

гате могућности да се изрази користећи различита средства. Отуда у опери налазимо скромни валс и котилјон у кући Лариних, богату и свечану полонезу у сцени петроградског бала, стару француску роману која лежи у основи Трикеовог куплета, савремене романсе и песме деветнаестог века под чијим су утицајем створени квартет првог чина и друга запажена места. Музички језик којим говоре ликови лишен је лажног, театралног патоса, а нарочито маниризам `велике` опере... У *Оњегину* нема, изузев четврте слике, обавезне за опере тога доба, великих завршних сцена, ефектних арија великих завршних сцена и блиставих оперских слика." (Н. Грба, *Бисери ојерске ризнице*, 2010) Скромно назвавши оперу „лирским сценама“, Чајковски је желео да нагласи да у њој није обухватио ону ширину коју Пушкин захвата својим романом у стиховима, али је музика у савршеном складу с карактером поеме по својој поетичности, искрености и оцртавању душевних доживљаја.

Двадесет деветог марта (по новом календару) 1879, у сали Малог театра, коју су до последњег места испунили пријатељи и студенти Московског конзерваторијума, зазвучала је уводна музика *Њеџина*. Дириговао је Николај Рубинштајн, иначе увек суздржан у похвалама, рекавши да се заљубио у ову музику. Тек ће 23. јануара 1881. *Оњегин* бити постављен у Бољшој театру, а убрзо и постати једна од најпопуларнијих опера руског репертоара.

Ленски:
Куда, куда, куда сће ошхрлили,
йролећа моја злайни дани?

Бранислав Цвијић (Ленски)
Никола Баста (Зарјецки)
Васа Стајић (Оњегин)

Лирски реализам опере *Евџеније Оњегин*

Музиколошка белешка

Као најјеминентнији „европејац“ међу руским композиторима XIX века, Петар Иљич Чајковски усвојио је пробране елементе руског националног стила и интегрисао их у бочну линију развоја симфоније и опере, која је водила од Моцарта до музике италијанских и француских композитора, пре свих Росинија, Обера, Гуноа, Бизеа и Делиба, засноване на изразито мелодијском музичком мишљењу. У оперском стваралаштву Чајковски се ослањао на жанровски профил француске лирске драме као најпогоднији за пласман сопствених идејно-естетских замисли, међу којима је она о судбини/фатуму имала најистакнутије место. Идеја судбине, описана у једном писму Чајковског као „кобна моћ која спречава да тежња за срећном дође до циља“, односно као Дамоклов мач који „виси над главом и непрестано, постојано трује душу“, музички је најуспелије артикулисана у композиторовој Четвртој, Петој и Шестој симфонији, а на музичко-драмски начин у операма *Ликова дама* и *Евџеније Оњегин*.

Опера *Евџеније Оњегин* реализује и музичко-сценским средствима додатно наглашава трагичку димензију истоименог Пушкиновог романа. Главни ликови у опери проживљавају личне унутрашње

драме, покренуте сусретом, који се одвија у аристократском друштвеном миљеу, између типично руског „сувишног човека“ из града и девојке са села „отвореног срца“. Радња је добро позната: Татјана се заљубљује, Оњегин је одбија, да би неколико година касније Оњегин био несрећно заљубљен у удату и недоступну Татјану. Други заплет усмерен је на однос између Оњеговог пријатеља, сеоског племића Ленског, и Татјанине сестре Олге, површне лепотице у коју се Ленски заљубљује.

Оњегин:
*Сновима и годинама ђоврајка нема,
ах, ђоврајка нема,
и душу нећу обновићи*

Васа Стајкић (Оњегин)
фото Владимир Величковић

Оњегин са својим пријатељем улази у нежељени и бесмислени сукоб око Олге, који резултира погибијом Ленског као лажним драматуршким врхунцем, сасвим споредним у односу на динамику главног заплета. Бит живота нису драматични догађаји, као да поручује ова опера, већ интензивно проживљена свакодневица, а пут до среће не води преко необузданог препуштања емоцијама, већ кроз њихову сублимацију у друштвено прихватљиво понашање.

Виолета Срећковић (Ларина)

Валентина Миленковић (Ларина)

Универзални трагизам фатума естетски је предмет ове опере исто колико и „истина“ свакодневног искуства, па се Чајковски као аутор у њој представља у светлу руског реалистичког отклона од немачке романтичарске идејне основе. У мери у којој романтизам не верује конвенцијама и настоји да представи људе као јединствена, слободна и спонтана бића, Чајковски је у опери *Евђењније Оњегин* лирски реалиста који показује да су емоције које доживљавамо као јединствено и спонтано искуство ипак посредоване друштвеним обичајима и нормама прихватљивости.

Др Немања Совтић

Александар Којић, диригент (НП Београд)

Рођен у Новом Саду. После завршених основних и специјалистичких студија дириговања на Факултету музичке уметности у Београду, усавршавао се на неколико различитих мајсторских курсева: у Београду, Бечу, Мајнцу, Утрехту, на курсевима хорског дириговања и на радионицама за стару музику. Од 2010. је диригент Опере СНП-а, а од 2012. до 2014. био је директор Опере. Поред стандардног оперског репертоара, доказао се и на пољу модерне опере. У протеклих неколико година гостовао је у ХНК у Загребу, ХНК у Ријеци, Сегединској опери, Театру опере и балета у Краснојарску, у НП у Београду.

У септембру 2017. усавршавао се у Равени (Италија), на мајсторском курсу за италијанску оперу који је водио Рикардо Мути. На репертоару су заступљена дела Вердија, Пучинија, Чајковског, Моцарта, Доницетија, Росинија, Калмана, Бритна, Готовца, Бизеа, Вребалове, Орфа, Бајића, Менотија, Барбера, Хиндемита, Теодоракиса, Маскањија, Бручија, Чанбе, Херолда, Гуноа, Стевана Христића... Награђиван је више пута Годишњом наградом СНП-а: за дириговање опере *Ликова дама* Чајковског 2012, за прайзведбу опере *Милева А. Вребалов* 2012, за *Гала концерти* поводом 150. годишњице рођења Р. Штрауса 2015, за редакцију партитуре и дириговања концертним извођењем опере *Кнез Иво од Семберије* И. Бајића, поводом обележавања 100 година од смрти композитора, 2016, за дириговање балетом *С. Христића Охридска лејенда*, 2022.

Микица Јевтић, диригент (СНП)

Рођен 1977. у Хорбу (Немачка). Студије дириговања завршио је 2003. године на Националној музичкој академији Украјине у Кијеву (проф. Алин Власенко), где је дипломирао и на Одсеку за хармонику (проф. Павел Фењук). Од 2001. до 2003. био је диригент Симфонијског оркестра и Оркестра Оперског театра града Дњепропетровска. Са Гудачким оркестром Кијевске музичке школе наступао је у Шпанији, Пољској, Немачкој, Португалији, а имао је и бројне концерте с Националним симфонијским оркестром Украјине. Од 2005. је радио као диригент оркестра Музичке школе у Шапцу, а 2011. постао је стални диригент Оркестра СНП-а. Сарађује са Заводом за културу Војводине, Војвођанским симфонијским оркестром, Зрењанинским камерним оркестром и ансамблом за савремену музику „2К+“ с којим афирмише дела домаћих композитора. На репертоару СНП-а су му заступљена дела Чајковског, Вердија, Моцарта, Римски-Корсакова, Прокофјева, Пучинија, Доницетија, Минкуса, Адама, Орфа, Калмана, Теодоракиса, Дивјаковића. Дириговао је и бројним гала концертима Опере СНП-а. Добитник је прве награде на 1. Међународном такмичењу диригената „Стефан Турчак“ у Кијеву 2006.

Лино Привитера (к.г. Италија), редитељ и кореограф

Студије класичног балета (Ваганова/Чекети) завршио је на Академији Донателе Капраро, у Катанији. Након студија, професионално се усавршавао у Риму, у плесном центру Рената Грека, некадашњег балетског играча и искусног кореографа који је остварио преко 300 кореографија за РАИ ТВ. Привитера почиње као играч 1990. године у Театру „Масимо Белини“, у Катанији. Исте године постаје први солиста Париске опере Комик, дебитовавши у Моцартовом *Реквијему* (кореограф А. Жермен). Добитник је прве награде „Prix Volinine“ у Паризу на међународном такмичењу у кореографији, 1991. Као кореограф (и асистент редитеља) дебитује у *Травијати* (режија Л. Кодиноло) у Тревизу. Кореограф је опере *Мршви праг* Е. В. Корнголда, у Театру „М. Белини“ у Катанији (1996). Од 1996. до 2012. кореограф је (и асистент редитеља Х. де Ани) у операма: *Самсон и Далила* и *Ирис* (Катанија), *Пламен Респигија* (Римска опера), *Кармен* (Фениче), *Севиљски берберин* (Ђенова), *Турандош* (Мачерата), *Лоенгрин* и *Борис Годунов* (Палермо), *Набуко* (Верона), а касније је сарађивао и с Ареном у Ниму (Француска). Од 2013. био је балетмајстор и кореограф у Ротердаму и у Националној опери и балету у Тирани (*Скендербег* и *Дон Ђовани*). Од 2016. режирао је и кореографисао опере: *Травијата* (Фиренца), *Urlo Mediterraneo* (Таормина), *Мадам Бајерфлај*, *Пајаци* и *Кавалерија руссикана* (Катанија). Италијанска критика је оценила његова остварења као иновативна у оцртавању стварности и фантазије и проживљеној драми појединца. Доцент је за Сценску уметност и кореографију, Одсек за режију на Академији у Верони.

Реч редитеља – Проучавање партитуре за редитеља је веома важан процес, јер док сам је анализирао, осећао сам одговорност да останем веран великим руским ремек-делима: Пушкиновом књижевном делу и дивној музици Чајковског. То дело ме је подстакло да оживим сећања на већ проживљене емоције, што ми је омогућило да се препустим мислима, да се пробуде слике фантастичних и снених приказа. Било би ограничавајуће за мене да сам се ослонио само на књижицу у којој бих могао да пронађем кључ за интерпретацију ликова и драматургију дела. Из мојих цртежа на папиру настала је нека врста увертире за оперу, једна готово надреална поетска слика која одражава сва Татјанина духовна стања. Маштајући о ликовима и цртајући их, осетио сам и потребу да додам два симболична сценографска елемента - две велике руске иконе, симбола православне културе и духовности. Они су носећи елемент у многим сценама. Икона с ликом Богородице оцртава простор, уточиште и утеху за Татјану. Богородица која бди над њом повезана с мајчинским односом између Татјане и Филипијевне „Њање“. Исти однос постојао је и између Пушкина и његове „Њање“ Арине Родионовне, будући да јој је он посветио многе своје песме и био њен заштитник до краја.

Виолета Срећковић (Ларина)
Марина Павловић Бараћ (Филипијевна)
и чланице Хора

У почетном квартету првог чина видећемо како се снови и сећања супротстављају у ликовима Татјане, Олге, Ларине и Филипијевне, која време проводи везећи велику икону, драгоцен дар за њену Татјану. У овом правцу, као и у свим својим радовима, посвећујем

пажњу у проучавању глуме протагониста како би дали прави смисао речима које певају. Речи не треба само да буду изговоране, него да буду тачан израз и гест, с продубљеним значењем онога што се пева. На тај начин сам оживотворио своје ликове. Татјану сам, као и њену интерпретацију, замишљао као жену одсутну од свега што је окружује, која увек бира исти кутак своје баште да би могла кришом да урони у романе и остане заточеник својих снова. Сусрет с Оњегином промениће њену личност до краја дела.

Оњегин је човек комплексног и контрадикторног карактера. Његово образовање је било погубно, с обзиром на то да је одрастао без мајке, уз неозбиљног оца, петербуршког господина. Оњегин брине само о себи, све што је било лепо у души младог човека остало је запарложено и потцењено. Досада и лењост воде га у планине у недостатку стварног и живог. Видећемо га на крају двобоја као покајника, ожалошћеног Оњегина којег ће кајање навести да пронађе себе и осећања која никада није осетио.

Ленски је млади песник, заљубљен у Олгу и Оњегинов је пријатељ. Тренутак љубоморе постаје кобан по пријатељство. Ленски позива Оњегина на дуел, али се истовремено каје јер већ зна да Ленски умире и који ће заувек изгубити љубљену Олгу, а он свог најбољег друга. Као што је то често, опера се завршава таквом сценом, али овде имамо другачији крај. Татјана ће се показати као јача, за разлику од свих осталих ликова, због своје чисте душе и оданости, чак и пре него што ће се појавити могућност да се препусти искушењима и успоменама. То ће бити њен манифест којим ће се ефектно супротставити Оњегиновој проузрокованој реакцији.

Лино Привитера

Либрето

Први чин – Вече је у врту имања велепоседнице Ларине. Ларина послушнује певање својих кћери, Филипијевна јој прави друштво. Иза сцене чује се хор сељака који се постепено приближава; певају руску љубавну народну песму. Поздрављају Ларину и на њену жељу певају јој и играју веселу народну песму, а затим се удаљују. У врт долазе Тања с књигом, замишљена, и Олга, весела девојка. У ведрој арији Олга објашњава своју природу (*Я не сѣособна к ѣрусѣи ѣомной... / Нисам склона изнурујућој сеѣи...*). Ларина и Олга су забринуте за Татјану која се толико уживела у љубавни роман да пати заједно с јунацима. Олга је задиркује, а Ларина мисли да су то само измишљотине и да у животу „нема јунака“. Ћаскање прекида долазак Ленског и Оњегина.

Њихов долазак уноси узбуђење у овај идилични породични мир. Оњегин је сусед Ленског, безбрижан младић који весело проводи живот без обавеза у Петрограду. Случајно се нашао у селу. Постао је наследник након смрти свог стрица и одлучио је да на поседу живи повучено. Ленски, песник и сањалица, постаје његов присни пријатељ. После првих учтивости Ларина и Филипијевна одлазе да спреме послужење, а Ленски једва чека тренутак да остане насамом са својом Олгом, док Оњегин без одушевљења, из пристојности води разговор с Татјаном. Ленски је нестрпљив и веома заљубљен. Сваки тренутак који проводи одвојен од Олге за њега је мучење, због чега му се Олга помало подсмева. У свом ариозу Ленски јој исповеда љубав страсно (*Я люблю вас, я люблю вас, Олѣа / Волим вас, волим вас, Олѣа*). Ларина и Филипијевна позивају госте у кућу на чај. Оњегин објашњава Татјани како му је било досадно да проводи дане са болесним стрицем...

Татјана је коначно у својој соби. Сусрет с Оњегином ју је потресао – заљубила се на први поглед. Замишљена је, а Филипијевна је теши. Татјана би хтела да зна да ли је и Филипијевна некад била заљубљена. А њена младост је била тужна – с тринаест година су је удали за дечака млађег од ње и о љубави не зна ништа. Татјана јој признаје да се заљубила. Филипијевна је збуњена па Татјану оставља саму. Татјана одлучује да Оњегину призна своје осећање (*Зачем, зачем вы ѣосеѣили нас? / Заѣѣо, заѣѣо сѣе доѣли код нас?*).

Јутро је. Улази Филипијевна којој Татјана предаје писмо за Оњегина. У скривеном кутку врта на имању Лариних, на месту где је Татјана у писму заказала састанак Оњегину. Чују се девојке које певуше. Прва стиже Татјана, размишљајући како ће Оњегин схватити њено признање. Док је она веома узбуђена, Оњегин реагује суздржано и хладно (*Но я не создан для блаженсѣва / Но, нисам сѣворен ја за срећу*). Татјана је страшно повређена и схвата да он није достојан њене љубави.

Други чин – На малу свечаност код Лариних долазе пријатељи, суседи, ту су Ленски и Оњегин. Гости се забављају, игра се старински валцер. Оњегин најпре игра с Татјаном, али када чује сплет-карење старијих жена, одлучује да напакости Ленском који га је наговорио да дође на прославу, тако што ће играти с Олгом. Нападно јој се удвара, а Олга, без зле намере, прихвата ову игру. Ленски је љубоморан. Игру за играм Олга поклања Оњегину, не схватајући да ту има нечег лошег. Ленски је дубоко погођен. Непријатну сцену прекида долазак старог Француза Трикеа, који живи на оближњем имању једног племића. Смешни Трике пева Татјани, која слави имендан, француску песму – сјајни куплет којим ствара ведро расположење. Игранка се наставља, валцер смењује ма-зурка. Оњегин поново игра с Олгом и удвара јој се. Уз то, речима изазива Ленског који више не може да поднесе његово владање и позива га на двобој.

Ленски се подсећа лепих часова које је провео у кући у којој сад толико пати. Олга страхује за исход двобоја, а Оњегин, који није могао а да се не нашали с Ленским, размишља како сад да се извуче из непријатне ситуације. Сви одговарају Ленског од његове намере, али он инсистира на двобоју. Опрашта се, предосећајући своју погинутицу.

Млин на обали реке, рано је зимско јутро. То је место двобоја између Ленског и Оњегина. Ленски је са својим секундантом већ стигао. Ленски тужно машта о протеклим данима среће и размишља о судбини, као да су му тренуци одбројани. Своје мисли концентрише на Олгу коју неизмерно воли и пева своју најдирљивију арију (*Куда, куда, куда вы удалились, весны моей златные дни? / Куда, куда, куда сѣе ошхрили, йролеѣа моѣа златѣни дани?*). Стиже и Оњегин са својим секундантом. Док се секунданти договарају о двобоју, два бивша пријатеља размишљају о путевима судбине која их је претворила у супарнике. Двобој почиње. Оњегин пуца, Ленски пада погођен.

Трећи чин – Петроград, богата племићка кућа у којој се одржава бал. Гости прелазе из сале у салу, све блиста у раскоши, игра се полонеза. Ту је и Оњегин. Досадно му је, нигде не налази мир, про-гања га слика Ленског, младог пријатеља којег је убио. Много година отада је прошло, а Оњегин је још увек сам, без дома и жене, без спокојства и радости. Татјана се у међувремену удала за кне-за Гремина који је неизмерно воли и поштује. Потиснула је чежњу своје младости, љубав према Оњегину, и постала примерна супруга, дама која се са сигурношћу креће у највишем петроград-ском друштву. Сви јој указују поштовање и дивљење. Оњегин је једва препознаје, истовремено је одушевљен и збуњен. Татјана једва скрива своје узбуђење када је њен муж, кнез Гремин, пред-ставља Оњегину. Гремин објашњава Оњегину своје осећање, дивљење према Татјани и бескрајну срећу (*Любви все возрасѣи ѿкорны / Љубав свим узрасѣима влада*). Оњегин је потресен. Татјана

се осећа уморном и у пратњи мужа напушта бал. Оњегин не може да верује да је то иста она девојка којој је једном тако хладно и безосећајно одговорио на њено признање љубави. Први пут његово се срце покренуло. Заљубио се ватрено, не помишљајући да је Татјана везана за другог човека. Гостинска соба у кући кнеза Гремина. Јутро је. Татјана је сама и тешко јој је, јер се Оњегин поново испречио на њеном путу, унео је у њену смирену душу немир. Осећа да га воли истом младалачком љубављу којом је било испуњено њено срце. Оњегин улази, пада јој пред њене ноге, али га она посматра мирно. Подсећа га на тренутке када је одбацио њену љубав. Није га прекоревала, чак је нашла оправдање за његов поступак. Зашто је сада узнемирава? Тада му се није свидела девојка из забачене сеоске пустоши, а сада се заљубио у њу, даму из петроградског друштва. Оњегин јој плаховито исповеда љубав, тражећи да и она призна своју љубав у коју је сигуран. Она му говори да је „срећа била тако могућа, тако блиска“ и да га још увек воли. Али њена судбина је запечаћена и због тога треба да је одмах остави. Оњегин је упоран. Након што му признаје своју љубав, Татјана се одмах прибра и понавља му да ће остати верна своме мужу. Оњегин, поражен, бежи из њене куће... *Крај*

„Највећи ђесник свој времена“ – Владимир Набоков
„Најбоље дело највеће руској ђесника“ – Милорад Павић

Евѣније Оњѣин

Можда су ово дело понеки читали давно, неки скоро као део обавезне лектире, док су други само чули за главне јунаке и њихову судбину, али сигурно је да се за Александра Пушкина и *Евѣнија Оњѣина* свакако зна. То је дело које интригира и инспирише готово два века. Првобитна Пушкинова замисао била је да, након написане прве главе која представља целину, дело састави као сатиричну поему, али је током рада дугог осам година, променио намеру, па констатовао како пише роман у стиховима. У *Евѣнију Оњѣину* посебно је занимљиво што је писац спојио, често шаљиве интонације са строгом формом – оњегинском или пушкинском строфом. Његов главни јунак, заправо се не развија, он само на крају не личи на онога са почетка, а велику вредност дела чине прикази руске свакодневице и прилика приватног живота који је дочаран живописно и реално. Као што су први, некадашњи читаоци осећали дух и дубину епохе у којој је живео и стварао Александар Сергејевич Пушкин, тако сигурно и сви данашњи читаоци препознају све одлике времена и друштва, те њихове мене из првих деценија 19. века. Јер, Пушкин се обраћао савременом читаоцу, ономе који је у различитим сегментима текста могао да препозна његове алузије на себе самога – на своја путовања или прогонства, на пример.

Лик насловног јунака касније је био узор низу књижевних јунака (код Тургенева или код Љермонтова) који су одговарали типу „сувишних људи“. Његов портрет сачињавају три елемента – аутобиографски (па је, према речима Милорада Павића, списатељ свом јунаку даровао своју средину, своје другове, своје проблеме, а донекле и своја политичка уверења и судбину), потом особине које га чине типичним младим човеком свога сталежа одређеног времена, те разочарање и губитак вере у друштво којем је припадао.

Високо место у историји књижевности заузимају и Владимир Ленски, момак слободарских идеја и необуздане младалачке страсти за животом и јунакиња Татјана Ларина, симбол невине, неискварене љубави и искреног пријатељства. Она је девојка која прихвата своју судбину, која ће сачувати равнотежу и чију ће личност на прави начин Евѣније Оњѣин сагледати тек на крају. Узалуд. Роман у стиховима или модерни еп, *Евѣније Оњѣин* од столећа у којем је настао не престаје да инспирише ствараоце и на другим уметничким пољима. Изводи се као драмско дело, опера или филм, инспирише телевизијске ствараоце и креаторе анимација. Познато је десетак филмских адаптација, а најпознатије су руске филмске верзије из 1911. године у режији Василија Гончарова, потом из 1959. у режији Романа Тихомирова и британско-амерички филм у режији Марте Фајнс из 1999. године.

Проф. др Невена Варница

Стеван Каранац (Ленски) и
Вишња Радосав (Олга)

Ермин Ашћерић (Ленски) и
Мартина Кољенчић (Олга)

Наташа Јововић (Татјана)
фото Владимир Величковић

Игор Ксионжик (Трике)

Пушкинова дела у оперском репертоару СНП-а

На стихове овог барда романтизма настале су опере *Алеко*, *Борис Годунов*, *Пикова дама* и *Евѣније Оњегин*, премијерно извођене више пута у СНП-у, док су најпознатије арије из ових изврских дела биле део програма свакогодишњих гала концерата. За памћење су два нарочита догађаја: гостовање оперског ансамбла московског Бољшој театра 1982. године и програм СНП-а „Пушкин у музици“, извођен током 1999. поводом обележавања 200. годишњице од рођења Пушкина (Унеско је, иначе, тај јубилеј уврстио у календар значајних светских културних догађаја).

У оквиру југословенске турнеје, оперски ансамбл Бољшој театра из Москве гостовао је први пут у Новом Саду, када су и 16. и 17. октобра извели *Бориса Годунова*, а два дана касније и *Евѣнија Оњегина*. Били су то најзбудљивији оперски догађаји у првој години након отварања нашег позоришног здања, јер је оперска позорница СНП-а гостима пружила најбоље услове за пуну сценску изведбу обеју представа. *Евѣније Оњегин* Бољшој театра изведен је у најбољој традицији реалистичког оперског позоришта, а тада су наступили млади уметници Галина Калињина (Татјана), Владимир Атлантов (Ленски) и Игор Морзеов (Оњегин), док је за оперским пултом био Фуат Манзуров који је дириговао гостујућим хором и оркестром. Висока вокална и интерпретативна култура, надахнута режија (Борис Покровски), веродостојна сценографија и раскошно изведен костим и реквизита, само су нека од запажања наших оперских критичара тог времена.

Следећи програм, „Пушкин у музици“, био је разноврстан и од изузетног је значаја за оперски репертоар, дакако и за Позориште, јер је те године оно одликовано. Наиме, одјек премијерно изведене опере *Алеко* С. Рахмањина, 18. децембра, на чувену Пушкинову поему „Цигани“, превазишао је националне границе па је СНП-у додељено угледно државно признање Министарства културе Руске федерације – „Пушкинова медаља“ за манифестације обележавања два века великог руског песника. СНП је, осим тога, приредило низ јединствених, потпуно оригиналних програма о „највећем словенском песнику“. Идејни творац програма је Миодраг Милановић, првак Оперe, а у свечаним догађајима учествовао је цео оперски ансамбл. Одликовање су заслужила још два догађаја: 27. фебруара премијерно извођење камерне опере Римски-Корсакова *Моцарти и Салијери*, на стихове Пушкинове драмске сцене (диригенткиња Жељка Милановић), да би потом, 12. марта било одржано и концертно-оперско вече под називом „Пушкин у музици“ (диригент Ангел Шурев). На програму су биле арије из *Алека*, *Евѣнија Оњегина*, *Бориса Годунова*, композиције Бородинa, Глинке, Корсакова и Чајковског на стихове Пушкина, као и један српски „Славуј“. Мало су познате чињенице да је српску народну песму „Славуј“ препевао управо Пушкин, на музику коју је компоновао Чајковски, као и да се у Бородиновој композицији „Због обала далеког завичаја“ налази посвета неузвраћеној Пушкиновој заљубљености у Амалију Ризнић, жену српског трговца из Трста.

Ивана Илић Киш

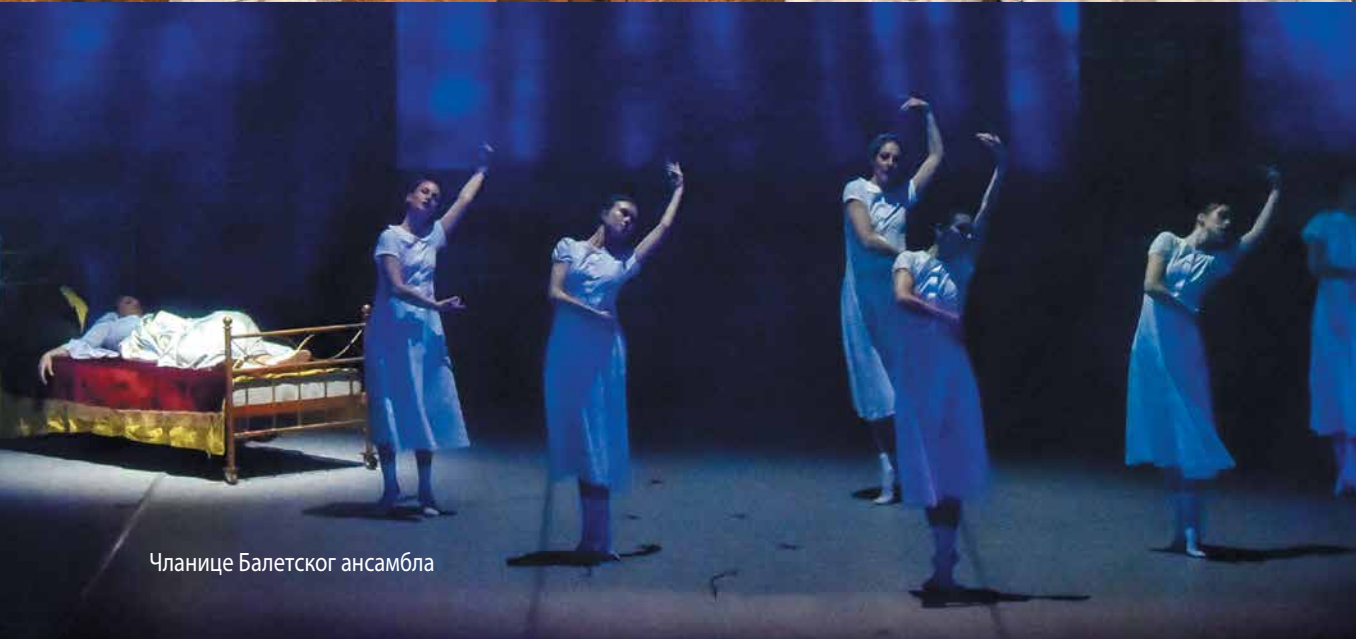

Горан Крнета (Гремин) и
Жељко Р. Андрић (Оњегин)

Васа Стајкић (Оњегин) и чланови Мушког хора

Александар Толимир (соло тенор) и чланови Хора

Чланице Балетског ансамбла

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

НОВИ САД

Позоришни трг 1, 21101 Нови Сад

Телефон: 021/ 6621 411 (централа)

За издавача / ДРАГАНА МИЛОШЕВИЋ, в.д. управника
Уј Опера / ЖЕЉКО Р. АНДРИЋ, директор

Обликовање плаката / СОЊА ВИДАКОВИЋ САВИЋ

Цртеж / КРИСТИНА РУСО

Фотографије / МАРИЈА ЕРДЕЉИ

Графички уредник / ЂОРЂЕ ЛАБАТ

Компјутерски слог / ЉИЉАНА БИЛБИЈА

Сарадник уредника / ЛАДО ЛЕШ

Штампа / Бирограф д.о.о., Земун

Тираж 500

2. измењено изд.

166. сезона 2026/2027.

www.snp.org.rs

